

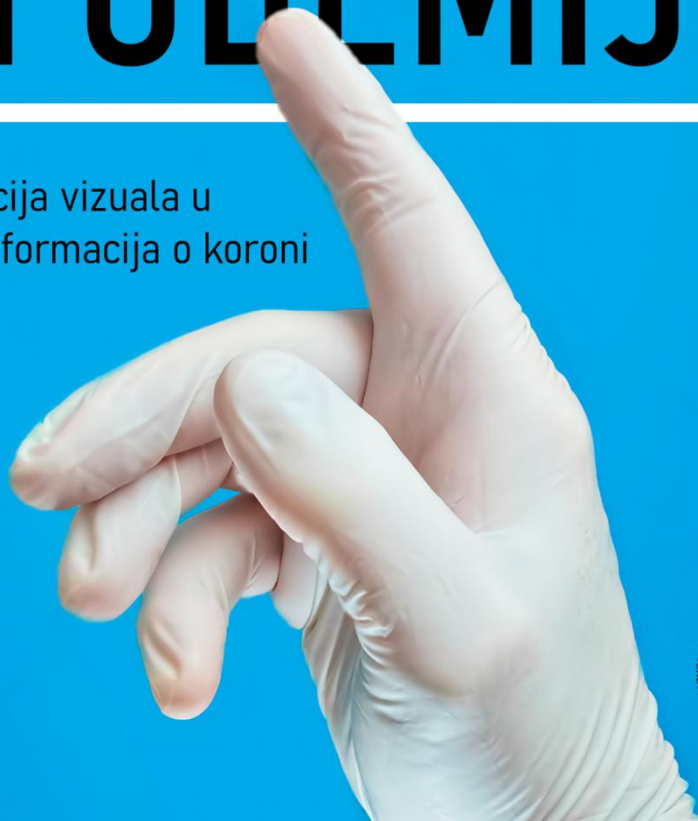

Jelena Jovović i Predrag Mijatović

UOKVIRIVANJE

INFODEMIJE

Uloga i funkcija vizuala u
uokvirivanju dezinformacija o koroni

**FAKE
NEWS**
tragač

NOVI SAD SCHOOL OF JOURNALISM
NS
NOVI SAD SCHOOL OF JOURNALISM

Novosadska novinarska škola
FakeNews Tragač
Kosovska 1,
2100 Novi Sad
Telefon: 021/ 424246
Mail: office@novinarska-skola.org.rs

Za izdavača
Milan Nedeljković

Autori
Jelena Jovović
Predrag Mijatović

Urednik
Stefan Janjić

Dizajn / ilustracije
Milica Janjatović Jovanović / Freepik

Lektura
Marko Apostolović

Novi Sad,
Januar 2021.

Britanska ambasada
Beograd

Priručnik je nastao u okviru projekta „Promocija medijske pismenosti i osnaživanje nezavisnih medija na Zapadnom Balkanu“ koji podržava Britanska ambasada u Beogradu. Stavovi izneti u publikaciji nužno ne odražavaju zvanične pozicije Britanske ambasade ili Ministarstva za spoljne poslove i međunarodni razvoj.

Jelena Jovović i Predrag Mijatović

UOKVIRIVANJE

INFODEMIJE

Uloga i funkcija vizuala u
uokvirivanju dezinformacija o koroni

NOVI SAD
JANUAR MMXXI

PREDGOVOR

Oslanjajući se na multimodalni pristup uokvirivanja, cilj ovog rada je da doprinese razumevanju uloge vizuala u dezinformacijama o korona virusu koje se registruju u medijima i cirkulišu na društvenim mrežama u Srbiji. Istraživanje je realizovano na uzorku od 63 dezinformacije koje je od 31. januara do 15. decembra 2020. godine identifikovao i dekonstruisao istraživački tim Fake News Tragača.

Rezultati pokazuju da su najčešće registrovani okviri u analiziranim dezinformacijama okvir nadležne institucije, virulentnost i medicinska efikasnost, koji tematski pokrivaju najznačajnija pitanja u krizi izazvanoj korona virusom – akcije vlada, nadležnih institucija i njihovih predstavnika, način nastanka i upravljanja epidemijom, te odgovor sistema koji obezbeđuje zdravstvenu zaštitu. Vizuali istovremeno grade okvire koji u njima imaju različite funkcije. U okviru nadležne institucije najčešće dokazuju, pri čemu se ne koriste vizuali koji su sami po sebi lažni, već se najčešće radi o pogrešno potpisanim, odnosno označenim vizualima. U okvirima virulentnost i medicinska efikasnost vizuali mnogo češće ilustruju ili selektivno naglašavaju neke tvrdnje izrečene u dezinformacijama.

Publikacija je nastala u okviru projekta Promoting Media Literacy and Strengthening Independent Media in the Western Balkans koji realizuju Novosadska novinarska škola, Albany Associates i Mediacentar Sarajevo sa drugim partnerskim organizacijama iz regiona. ●

UVOD

Svetska zdravstvena organizacija proglasila je 11. marta 2020. godine pandemiju novootkrivenog korona virusa (SARS-CoV-2) (WHO, 2020a), četiri meseca nakon što je ovaj virus prvi put potvrđen u Kini, i samo četiri dana nakon što je registrovan prvi slučaj obolevanja u Srbiji. Krajem 2020. godine, u svetu je broj osoba kod kojih je potvrđeno prisustvo virusa prešao 73 miliona, a broj slučajeva sa smrtnim ishodom 1,6 miliona (Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, & Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“, 2020).

Zajedno sa rastom broja obolelih, rastao je i broj informacija povezanih sa korona virusom. Ovo mnoštvo informacija od kojih su neke istinite, a neke nisu, Svetska zdravstvena organizacija već u februaru 2020. prepoznaje kao infodemiju „koja ljudima otežava da nađu izvore u koje mogu imati pove-

renja i pouzdane smernice kada za to postoji potreba“ (WHO, 2020b, str.2). Sam tvorac ove kovanice – Rotkof – o *infidemiji* govori kao o kompleksnom fenomenu „prouzrokovanom interakcijom mejnstrim medija, specijalizovanih medija i internet sajtova, i ‘neformalnih’ medija, koji prenose neku kombinaciju činjenica, glasina, tumačenja i propagande“ (Rothkopf, 2003, str. B01). I mada oba određenja ovog pojma uključuju istinite informacije, i u jednom i u drugom može se zaključiti da upravo zbog ozbiljnosti njihovih posledica akcenat stavlja na njihovu suprotnost – **dezinformacije**.

Rotkof u gorenavedenom određenju identifikuje kanale širenja od kojih valja razlikovati izvore dezinformacija. Kada se radi o dezinformacijama u vezi sa zdravljem, to mogu biti sami mediji, industrija, vlade i političari, zdravstveni radnici i različite društvene ili inter-

personalne grupe ili umrežene zajednice (Nan, Wang, & Thier, u štampi).

Prvu dezinformaciju povezanu sa korona virusom objavljenu u medijima u Srbiji registrujemo 30. januara (Fake News Tragač, 2020a), i ona potiče od nekoliko individualnih objava korisnika Fejsbuka. Već krajem februara, građani Srbije su od dr Branimira Nestorovića, na pres konferenciji koju je organizovala Vlada Srbije, mogli čuti da se radi o „najsmešnijem virusu u istoriji čovečanstva koji na Fejsbuku postoji“ te da „estrogeni definitivno štite žene, one imaju blage oblike i ne umiru od ovog virusa“ (Istinomer, 2020, para. 6). Za mesec dana, od 12. marta do 12. aprila 2020. godine, istraživački tim *Fake News Tragača* detektovao je „43 lažna i manipulativna narativa o pandemiji virusa korona, koji su ukupno preneti 241 put u različitim onlajn i tradicionalnim medijima, pri čemu su detektovani sadržaji samo na Fejsbuku šerovani više od 220.000 puta“ (Janjić et al., 2020, str. 4).

Dezinformacije povezane sa koronom privukle su i pažnju istraživača koji su se najčešće fokusirali na utvrđivanje porekla, tipova, tema koje pokrivaju i načine njihovog širenja (Bre-

nnen et al., 2020a; Evangea et al., 2020). Mnogobrojna su i istraživanja koja se bave identifikovanjem, zastupljenošću i širenjem različitih pseudonaučnih teorija povezanih sa korona virusom, kako u tradicionalnim medijima tako i na platformama za društveno umrežavanje (Gruzd, & Mai, 2020; Freeman et al., 2020; Uscinski et al., 2020; Islam et al., 2020), kao i ona koja se bave procenom uspešnosti različitih akcija i strategija namenjenih borbi protiv dezinformacija (Lovari, 2020; Pennycook et al., 2020).

Kako se u Srbiji kao najčešći izvori dezinformacija identifikuju tabloidni mediji (Fake News Tragač, 2020b), za ovaj rad značajno je istraživanje koje su realizovali Kleut i Šinković (2020). Primenjujući analizu medijskih okvira na vesti objavljene na naslovnim stranama tri tabloidna medija, *Alo*, *Kurir* i *Informer*, tokom prvih mesec dana nakon što je identifikovan prvi slučaj obolevanja, identifikovali su devet okvira koji su se koristili u izveštavanju ovih medija – topla ljudska priča, ekonomske posledice, sukob, pripisivanje odgovornosti, moralnost, prevencija, etnicizacija, strah/zastrašivanje i solidarnost. Analiza okvira je dopunjena

analizom narativnih uloga heroja, žrtava i zlikovaca kako bi doprinela nijansirano razumevanju socio-kulturnih okvira predstavljanja epidemije. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da su u tabloidnim vestima o ovoj temi

najzastupljeniji okviri tople ljudske priče i prevencije, dok se „okvir odgovornosti koristi za predstavljanje građana kao zlikovaca koji sprečavaju sprovođenje uspešnih državnih mera“ (Kleut, & Šinković, 2020, str. 504). ●

FUNKCIJA VIZUALA

Iako je naše medijsko okruženje multimodalno, odnosno sadrži i tekst i vizuelne elemente, u istraživanjima koja se oslanjaju na analizu sadržaja dezinformacija o korona virusu neopravdano izostaju ona koja uključuju i analizu vizuala. Naučnici koji se bave proučavanjem dezinformacija prepoznaju da su vizuali ne samo sastavni deo neistinitih sadržaja, „već mogu da imaju ključnu ulogu u posredovanju efikasnosti i uticaja dezinformacija“ (Brennen et al., 2020b). I ne

samo to, Hamelirz i saradnici nalaze da se multimodalne dezinformacije (tekst + vizual) smatraju kredibilnijim od tekstualnih (Hameleers et. al., 2020).

Još su ređa istraživanja multimodalnih ili isključivo vizuelnih dezinformacija povezanih sa zdravstvenim temama, iako prethodna istraživanja različitih tipova vizuala – slika, ilustracija, grafičkog predstavljanja podataka – ukazuju da njihova upotreba može uticati na ishode interesovanja o zdravstvenim temama, pri čemu ishodi

variraju i obuhvataju različite koncepte kao što su stavovi, pažnja, prisećanje, razumevanje, percepciju poruke, percepciju rizika, fiziološki odgovor, različite vrste zdravstvenog ponašanja, kao i namera i očekivanja u ponašanju (Houts et al., 2006; Ancker et al., 2006; Gibson, 2003 prema Hameleers et al., 2020).

Među retkim istraživanjima koja se bave analizom vizuala u dezinformacijama povezanih sa korona virusom je istraživanje koje su realizovali Brennen, Simon i Nilsen (Brennen et al., 2020b). Analizirajući 96 primera vizuala u dezinformacijama koje su identifikovali nezavisni profesionalni faktičkeri u prva tri meseca 2020. godine, identifikovali su šest okvira – nadležne institucije, virulentnost, medicinska efikasnost, netolerancija, proročanstvo i satira – koji se javljaju i u vizualima i u samim tekstovima analiziranog uzorka. Pored toga, Brennen i saradnici otvaraju važno pitanje funkcije vizuala u dezinformacijama i identifikuju tri različite funkcije koje vizuali u njima mogu imati – da ilustruju ili selektivno naglašavaju elemente dezinformacije, koriste se kao dokazi za iznete tvrdnje i lažno se predstavljaju kao merodavni

izvor tvrdnje, i nalaze da su u više od polovine analiziranih dezinformacija korišćeni vizuali služili kao dokazi za lažne tvrdnje, pri čemu su češće korišćeni oni koji su bili pogrešno označeni od onih kojima je manipulirano.

Upravo činjenica da je jedno od prvih istraživanja vizuala povezanih sa dezinformacijama o korona virusu zasnovano na konceptu uokvirivanja ilustruje zapažanje Kulemanove koja kaže da je teorija uokvirivanja ta kojoj istraživači sve češće „gravitiraju ne samo zbog njenih mogućnosti da objasni i predvidi vizuelni sadržaj i njegove efekte, već i zbog mogućnosti da je dalje izgrađuju na načine na koje studije zasnovane na rečima ne mogu“ (Coleman, 2010. str. 233).

Ideju o analizi okvira formulisao je sociolog Ervin Goffman koji (primarni) okvir definiše kao „interpretativnu šemu (...) koja omogućava pojedincima da lociraju, sagledaju, identifikuju i označe pojave ili životna iskustva“ (Goffman, 1974. str. 21). Analiza okvira postaje sveprisutna u oblastima društvenih i humanističkih nauka i nalazi svoju primenu kako u interpretativnim tako i u empirijskim studijama. U medijskim studijama, Entman, sistematizuje

jući ovu, kako je naziva „frakturisanu paradigmu“, inovira definiciju okvira naglašavajući njihovu funkcionalnost, te kaže da uokviriti neki problem znači „izabrati određene aspekte realnosti i naglasiti ih u tekstu, tako da se istakne određena definicija problema, kauzalna interpretacija, moralna evaluacija i/ili predlog rešenja problema“ (Entman, 1993, str. 52). Međutim iako se u svojoj definiciji usresređuje na tekst, Entman je smatrao i da se okviri grade i uobličavaju „ključnim rečima, metaforama, konceptima, simbolima i vizuelnim predstavama koje su naglašene u narativu vesti. Kako narativ konačno ne čini ništa više do reči i slika, okviri se mogu detektovati traženjem onih reči i slika koje se dosledno pojavljuju u narativu i prenose tematski saglasno značenje kroz medije i vreme“ (Entman, 1991, str. 7).

Kao varijacija šireg koncepta uokvirivanja, vizuelno uokvirivanje se odnosi na primenjivost vizuelnih znakova u komunikaciji, odnosno predstavlja „proces izdvajanja određenih aspekata doživljene realnosti i njihovog naglašavanja u odnosu na druge sredstvima vizuelne komunikacije, čineći ih istaknutijim, smislenijim i pamtljivijim ta-

ko da se određene atribucije tumačenja ili ocene opisane teme vizuelno promovisu“ (Geise, 2017, str. 2051). Kao što tekst ima svoju „centralnu organizacionu ideju“ (Gamson, & Modigliani, 1989, str. 3) tako i vizuelno uokvirivanje podrazumeva „odabir jednog pogleda, scene ili ugla prilikom pravljenja slike, njenog opsecanja, editovanja ili biranja“ (Coleman, 2010, str. 237).

Međutim pojam okvira i uokvirivanja ne podrazumeva samo metaforički ram oko nekog fenomena u specifičnom društveno-istorijskom trenutku. On se povezuje i sa kulturno uslovljenim načinima interpretacije (Krstić, et al., 2018). Glitin u svom razmatranju uloge masovnih medija u društveno-istorijskom kontekstu, polazeći od pretpostavke da su oni značajna „društvena sila koja učestvuje u formiranju i ograničavanju (...) ideologije“ okvire određuje kao „ustaljene obrasce razumevanja, interpretacije i prezentacije, selekcije, naglašavanja i izostavljanja kojima oni koji baratuju simbolima rutinski organizuju diskurs, bio on verbalan ili vizuelan“ (Glitin, 1980, str. 3-9). I Hertog i Meklaud pristupaju okvirima kao kulturnim strukturama koje se sastoje od centralnih i perifernih

struktura i niza odnosa među njima koji variraju u jačini i vrsti. Koncepti u središtu okvira su apstraktni i uopšteni, dok periferni mogu ali i ne moraju biti konkretniji i specifičniji. Među najmoćnijim centralnim strukturama identifikuju mitove, narative i metafore ustaljene u datoj kulturi. Okviri crpe svoju moć iz simboličkog značenja jer koriste prepoznatljive mitove, metafore i narative za koje pripadnici neke kulture vezuju snažna osećanja i koja u su toj kulturi čvrsto ukorenjena. Oni nose i „višak značenja“ jer aktiviraju i niz povezanih ideja, verovanja i iskustava pripadnika jednog društva, i imaju zajedničko, univerzalno značenje unutar pripadnika jedne kulturne zajednice (Hertog, & McLeod, 2001, str. 142-144).

Mesaris i Abraham ističu tri karakteristična svojstva vizula – njihov analoški kvalitet, ikoničnost i nedostatak eksplicitne propozicione sintakse – koji imaju značajnu ulogu u kreiranju efekata uokvirivanja kod publike i čine ovaj proces manje nametljivim i delotvornijim u prenošenju ideoloških poruka (Mesaris, & Abraham, 2001).

I dok se na teorijskom nivou razmatranja okvira zasnovanih na verbal-

nim i vizuelnim porukama oni povezuju i nadopunjuju, a publika ih istovremeno obrađuje, istraživači najčešće posmatraju izolovano jedan kanal komunikacije, zanemarujući interakciju tekstualnih i vizuelnih okvira u konstrukciji značenja, što za rezultat može imati nepotpuno razumevanje bilo kog medijskog događaja. Ovakav jednostrani pristup „previđa značajan deo kompleksnosti i suptilnosti u načinu na koji se vesti grade i na koji ljudi obrađuju informacije“ (Coleman, str. 235) zbog čega se sve češće usvaja multimodalni pristup uokvirivanja „koji prepoznaje i istražuje kako se tekst i vizuali usklađuju, sukobljavaju i/ili prepliću“ (Brennen et. al., 2020b, str. 4).

Stoga istraživanje samo jednog modaliteta ne samo da rizikuje da propusti dodatni doprinos modaliteta koje nije u njegovom fokusu i zajednički doprinos multimodalnih informacija u procesu uokvirivanja, već rizikuje da na pogrešan način interpretira rezultate istraživanja modaliteta koji je u trenutnom fokusu istraživača (Geiese, 2017). Ovo je naročito značajno kod istraživanja dezinformacija jer vizuelni elementi dezinformacije ne moraju sa-

mi po sebi biti lažni. Oni osim što reprezentuju, mogu imati i određene funkcije u dezinformacijama, oni mogu da ilustruju ili selektivno naglašavaju elemente dezinformacije, koriste

se kao dokazi za iznete tvrdnje ili lažno predstavljaju kao merodavni izvor tvrdnje – odnosno čine i grade objekte i autoritet (Brennen, et al. str. 2). •

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Oslanjajući se upravo na multimodalni pristup uokvirivanja, cilj ovog rada je da doprinese razumevanju uloge vizuala u dezinformacijama o korona virusu koje se registruju u medijima i cirkulišu na platformama za društveno umrežavanje u Srbiji. U skladu sa tim postavljamo sledeća istraživačka pitanja:

❶ Koji okviri se najčešće identifikuju u dezinformacijama o korona virusu?

❷ Na koji način vizuali učestvuju u konstituisanju identifikovanih okvira?
❸ Koje funkcije vizuali imaju u dezinformacijama o korona virusu?

Kako bismo odgovorili na ova pitanja primenjen je metod analize sadržaja dezinformacija koje je istraživački tim *Fake News Tragača* identifikovao i dekonstruisao u periodu od 31. januara do 15. decembra 2020. Kao jedinice analize posmatrani su pojedinačni

medijski sadržaji objavljeni u medijima i platformama za društveno umrežavanje u istom periodu. Kada su u pitanju objave sa platformi za društveno umrežavanje, važno je napomenuti da *Fake News Tragač* analizira samo one koje potiču sa zvaničnih profila značajnih činilaca društveno-političkog života i objave građana ili grupa koje imaju ogroman doseg, te i jedne i druge imaju značajan uticaj na javnost i formiranje javnog mnjenja.

U posmatranom periodu *Fake News Tragač* je identifikovao i dekonstruisao 70 dezinformacija koje su objavljene u ukupno 283 medija ili potiču sa profila/grupa na platformama za društveno umrežavanje. Nakon što su eliminisani svi oni sadržaji koji su u međuvremenu izmenjeni, uklonjeni ili nisu praćeni vizualima, izdvojene su 63 originalne (medijske) objave koje su bile predmet analize. Kada su u pitanju medijski sadržaji koji su objavljeni u većem broju medija, u uzorak je uključena objava samo jednog medija i to onog koji je na sajtu *Fake News Tragača*, kao (još uvek dostupan) prvi naveden na listi medija koji su tu dezinformaciju preneli.

Kompletan uzorak su u nekoliko navrata analizirala dva istraživača. Kao instrument za analizu korišćen je kodni list konstruisan u preliminarnoj fazi istraživanja u kojoj je, na osnovu analize kompletnog uzorka, definisano šest kategorija okvira koji su podržani i tekstem i vizualima. Prvih pet se oslanjaju na nalaze Brenena, Simona i Nilsena (Brennen et al., 2020b): nadežne institucije, virulentnost, medicinska efikasnost, netolerancija i proćanstvo. Međutim, u dezinformacijama koje je identifikovao *Fake News Tragač* nisu registrovani satirićni i šaljivi sadržaji, ali se registruju oni koji opisuju dobra dela i događaje koji bude nade, tako da je kao šesti definisan okvir nade/solidarnosti, koji je nastao spajanjem tematski specifićnih okvira koje predlažu Ogbodo i saradnici (2020) i Kleut i Šinković (2020).

Tabela 1. Identifikovani okviri i njihova zastupljenost u dezinformacijama

Okvir	Opis	N	Zastupljenost (%)
Nadležne institucije	Vrednosno obojene tvrdnje o akcijama vlada, nadležnih institucija i njihovih predstavnika.	24	38%
Virulentnost	Način na koji je virus nastao, na koji se prenosi, dezinformacije o broju obolelih bez obzira da li se umanjuje ili uvećava broj zaraženih, tvrdnje da virus ne postoji i slično.	21	33,3%
Medicinska efikasnost	Lečenje, dijagnostika, zdravstvena kontrola i prevencija.	14	22,2%
Netolerancija	Izražavanje rasne, etničke ili diskriminacije po nekom drugom osnovu.	3	4.8%
Proročanstvo	Sugeriše se da je ovaj virus neko nekada negde predvideo.	4	6.3%
Nada/solidarnost	Obuhvata dobra dela i događaje koji bude nadu.	2	3.2%

Sve medijske objave su zatim ponovo zajednički analizirala oba istraživača, eventualne razlike diskutovane tako da je postignuta potpuna saglasnost o njihovoj pripadnosti pojedinačnim kategorijama okvira. Neke medijske objave sadržale su više od jednog

okvira tako da je zbir njihovih učestalosti veći od broja posmatranih objava. Nakon kodiranja okvira, pristupilo se interpretativnoj analizi vizuala kako bi se bolje razumelo na koji način vizuali učestvuju u konstrukciji okvira, u kom su odnosu tekst i vizuali, te koje funkcije vizuali imaju u dezinformacijama. ●

REZULTATI

ANALIZA OKVIRA

Rezultati kvantitativne analize pokazuju da su se dezinformacije povezane sa korona virusom koje je registrovao i dekonstruisao *Fake News Tragač* najčešće uokvirivale okvirima *nadležne institucije, virulentnost i medicinska efikasnost* (Tabela 1).

Više od trećine svih dezinformacija koje je identifikovao i dekonstruisao *Fake News Tragač* (38%) uokvireno je okvirom *nadležne institucije*. Ujedno ovaj okvir sadrži i najveći broj tematskih varijacija koje se grupišu na sle-

deći način: dezinformacije u vezi sa merama za sprečavanje širenja korona virusa koje su donete u Srbiji i u drugim zemljama sveta prikazuju se rigozornijim nego što zapravo jesu, a predstavnici vlasti oslikavaju kao nemilosrdni diktatori – u Srbiji je predsednik Vučić naredio vojsci da puca u sve one koji ne poštuju pravila socijalnog distanciranja, a u Rusiji je Putin pustio lavove na ulice i preti petogodišnjom zatvorskom kaznom svima koji prekrše obaveznu izolaciju. Pronađen je i „kri- vac“ za uvođenje tako strogih mera u Srbiji – Međunarodni monetarni fond, koji je na taj način uslovio davanje novčane ispomoći.¹

Photo by: Darko Vojinovic
In this March 26, 2020, photo, Serbian army soldiers patrol in Belgrade's main pedestrian street, in Serbia. Since declaring a nationwide state of emergency, Serbian President Aleksandar Vucic has suspended parliament, giving him widespread powers such as closing borders and introducing a 12-hour curfew. (AP Photo/Darko Vojinovic)

Slika 1. Vašington Tajms, 1. april 2020

¹ Spisak svih navedenih dezinformacija kao i njihovi izvori nalaze se u prilogu ovog rada.

Slika 2. Fejsbuk post, 13. mart 2020.

Tu su i postupci državnog vrha kojima se pripisuje da su na neki način uzrokovali širenje epidemije ili umanjili naše kapacitete za lečenje bolesnih, kao što su prodaja Instituta za virusologiju, vakcine i serume „Torlak“, da predsednik Srbije prikazuje lažan broj respiratora koje je dobio iz Kine, te da su predstavnici vlasti dozvolili uvođenje 5G mreže koja se dovodi u direktnu vezu sa širenjem epidemije korona virusa.

NOVI PAZAR !!!
 Haos po zdravlje ljudi je nastao od kada je banda na vlasti postavila po celom gradu 5 G mrežu !
 Ko ste Vi IDIOTI na vlasti da se na takav način igrate i eksperimentišete sa ljudskim životima ?!
 KOGA STE PITALI DA VAM DOZVOLI DA POSTAVITE TO NAD NAŠIM GLAVAMA ?!
 SA ČIJIM ŽIVOTIMA STE SE POIGRALI DA BI UZELI NOVAC ZA SEBE, BANDO KRIMINALNA?!
 Da li je to razlog što je Austrijska vlada dala saopštenje svojim građanima da NAPUSTE NAŠE PODRUČJE ?! Takva saopštenja su izdavana samo pred građanski rat u Jugoslaviji i pred bombardovanje Srbije !!!
 Zašto se ovo sve krije od Srpske Javnosti ?!
 Hoćete li ponovo zbog širenja istine da šaljete policiju da me hapsi i pritvara...usput malo i otruje ?!

Slika 3. Fejsbuk objava, 1. jul 2020.

Sledeću grupu dezinformacija u okviru *nadležne institucije* čine one koje prikazuju kakva je epidemijska situacija kod drugih. A kod drugih je navodno bilo gore: predsednik Italije je plakao zbog posledica korona virusa, jedan od predsednika italijanskog parlamenta je u znak protesta skidao zastavu Evropske unije, a najavljivalo se da će u Njujorku žrtve korona virusa sahranjivati u parkovima. Kod drugih je bilo i bolje, krajem marta objavljena je dezinformacija da je Kina proglasila kraj epidemije, a da su Amerikanci za pomoć svom stanovništvu izdvojili 2,2 triliona dolara – umesto realnih 2,2 biliona.

Slika 4. Kurir, 8. april 2020.

Dakle, korona virus je sa jedne strane te velike sile bacio na kolena, dok se sa druge strane grupišu dezinformacije koje prikazuju kako te iste velike sile koriste situaciju izazvanu korona virusom za ostvarivanje svojih ciljeva – Amerikanci za grupisanje svoje vojske na evropskom tlu, a Šveđani da čipuju svoje stanovništvo.

Slika 5. Srbija Danas, 21. mart 2020.

Jedina pozitivno valentna dezinformacija iz ovog okvira je ona kojom se tvrdilo kako je izjava predsednika Vučića o Kini, izrečena tokom obraćanja povodom uvođenja vanrednog

stanja, na kineskoj društvenoj mreži Weibo doprla do 500 miliona korisnika.

Vizuali su u građenju ovog okvira najčešće imali ulogu dokaza za iznete tvrdnje o tome šta vlasti rade, dok su u značajno manjoj meri te tvrdnje ilustrovali ili selektivno naglašavali. U ovom okviru registrovan je i jedini identifikovani vizual koji oponaša autoritet.

Pored toga što se radi o dezinformacijama koje grade najzastupljeni okvir, ovo su istovremeno i dezinformacije koje je preneo najveći broj medija u Srbiji. U preliminarnoj analizi registrovali smo da su ove dezinformacije još uvek dostupne u 106 objava u medijima i na platformama za društveno umrežavanje.

Sledeći po zastupljenosti u našem uzorku je okvir *virulentnosti* (33,3%) koga gradi više tematskih podokvira. Dezinformacije o poreklu epidemije

uglavnom su koncentrisane na Kinu – epidemija je „potekla sa pijace u Vuhanu“, u Kinu su korona virus „doneli američki vojnici“, odnosno virus je napravio i „prodao Kinezima profesor sa Harvarda“. Čak se i pseudonaučna teorija da 5G mreža izaziva koronu dokazuje navodnom činjenicom da je Vuhan jedan od prvih kineskih gradova koji je u potpunosti pokriven 5G tehnologijom.

Doktor Tomas Kouan tvrdi da su virusi povezani sa elektromagnetnim poljima i da trenutna pandemija koronavirusa ima veze sa uvođenjem 5G tehnologije.

Slika 6. Srbija Danas, 23. mart 2020.

Zatim slede dezinformacije o tome šta pogoduje širenju virusa, a šta ne. Tako smo, na primer, bili (dez)informisani da tamjan i molitva, ferveks i rakija, vruća slana voda, limun, soda bikarbona i lepo vreme onemogućavaju zaražavanje ili umanjuju širenje zaraze, dok sa druge strane, veću šansu

da obole imaju ljudi sa krvnom grupom A, visoki ljudi i oni koji jedu sladoled.

KAKO DA SE ZAŠTITITE OD KORONE? Unicef izdao uputstvo za prevenciju od ovog virusa!

IZVOR: Sputnjik, Republika utorak, 10. 3. 2020. | 15:27

Na sajtu Unicefa data je preporuka kako se zaštititi od koronavirusa.

SHARE: Facebook, Twitter, Print, Video

Foto: Ilustracija

U nastavku teksta pročitajte kako se on ponaša na raznim materijalima i površinama.

VIRUS U SRCU PRESTONICE: Otkriveno, gdje rade devojke zaražene koronom

- * Ne prenosi se vazduhom;
- * Ako padne na metalnu površinu, živi 12 sati, zato je prevencija dobro pranje ruku
- * Kad padne na tkaninu, živi 9 sati. Pranjem ili držanjem odeće na suncu 2 časa, odstranjuje se
- * Na rukama ostaje živi 10 min i zato je važno dobro pranje ruku sapunom i alkoholom
- * Ako je virus izložen temperaturi od 26, 27 stepeni, ne preživljava ne živi na toplim mestima
- * Preporučeno je da se pije vruća voda i napici i izbegava uzimanje sladoleda i hladne hrane
- * Važno je primenjivati grutanje tople vode u kojoj je rastvorena so

Slika 7. Republika.rs, 10. mart 2020.

Na kraju, tu su i dezinformacije o broju zaraženih, koje idu od potpunog negiranja pandemije, preko onih koje umanjuju broj zaraženih do onih koji taj broj višestruko uvećavaju.

ЗВАНИЧНИ ПОДАЦИ! Погледајте колика је смртност од корона вируса у Србији (фото)

© 4. децембра 2020. ■ Србија

★★★★★ 4.9 (8)

Ово су званични подаци са <https://covid19.rs/>

Значи од почетка ове пандемије умрло је 1834оро за 9 месеци.

200 људи месечно од укупно 6.964.000 (по подацима из 2019)

Што значи да је проценат смртности свега 0.0028% од укупног становништва.

Ово су њихови подаци, ово су њихове бројке, да ли је ово разлог да нас затварају да нам уништавају бизнисе да нам због короне одбијају лечење да нас сутра вакцинишу непровереним вакцинама...

Slika 8. Srbijadanas.net, 4. decembra 2020.

Vizuali pomažu u građenju okvira *virulentnost* u najvećoj meri tako što ilustruju ili selektivno naglašavaju pojedine elemente dezinformacija. Nešto malo manje od trećine njih je ovaj okvir gradilo pružajući navodne dokaze za iznete tvrdnje.

Okvir *medicinske efikasnosti* (22,2%) obuhvata dezinformacije koje se odnose na lečenje, dijagnostiku, zdravstvenu kontrolu i prevenciju bolesti izazvane korona virusom. Primeri dezinformacija objavljenih u medijima i na platformama za društveno umrežavanje sugerišu da postoje efikasna

sredstva za uništavanje virusa (UV zraci), lekovi koji pomažu u lečenju (Arbidol), ali i oni koji utiču na pogoršanje infekcije (Brufen).

Što se tiče dijagnostičkih sredstava, vodeću ulogu u širenju dezinformacija imale su društvene mreže koje su između ostalog propagirale testove za samodijagnostiku tajvanskih stručnjaka kojima se utvrđuje prisustvo virusa.

Sa druge strane, mediji su prednjačili u objavljivanju dezinformacija povezanih sa razvojem vakcine, pa su tako Kanađani još u martu „otkrili“ vakcinu, a Britanci u aprilu vršili testiranje na sto hiljada stanovnika dnevno, dok je jedan medij sasvim ozbiljno shvatio i preneo satiričnu vest da će Bil Gejts zaključiti Vindovs onim korisnicima koji ne dokažu da su vakcinisani protiv korona virusa.

Mere prevencije i kontrole epidemije u Srbiji proglašene su učinkovitim nego što su zapravo bile, ali su i kritikovane (netačnom) tvrdnjom da je cena testiranja na lični zahtev tri puta veća nego u Nemačkoj.

Srbija u vrhu BBC liste: Uz Sloveniju smo najbrže odreagovali na epidemiju korona virusa

Smrtonosni virus uhvatio je mnoge države nespemne, posebno Italiju, Španiju, Francusku a od nedavno i Sjedinjene Američke Države, koje beleže veliki broj žrtava, ali i broj novozaraženih

44 54 <

Slika 9. *Telegraf*, 7. april 2020.

Vizuali su u okviru *medicinske efikasnosti* u najvećoj meri ilustrovali i selektivno naglašavali iznete tvrdnje. Ulogu dokaza imali su u jednoj trećini slučajeva.

U značajno manjoj meri, dezinformacije su uokvirivane okvirima *netolerancija*, *proročanstvo* i *nada/solidarnost*. Vizuali pomažu građenje ova tri okvira najčešće tako što služe kao dokazi iznetim tvrdnjama.

Okvir *netolerancija* registruje se u 4,8% analiziranih dezinformacija. On se registruje u objavama u kojima se postupci „drugih“ dovode u vezu sa uzrocima i posledicama epidemije izazvane korona virusom. Tako se kao izvoriste epidemije identifikuje pijaca u Vuhanu na kojoj se mogu naći

proizvodi koji ljudima sa Zapada izgledaju čudno i odvratno, Amerikanci iz straha izazvanog epidemijom pljačkaju prodavnice, a za eksploziju epidemije u Srbiji krive se gastarbajteri.

Slika 10. Informer, 20. mart 2020.

Okvir *proročanstvo* sugerise da je ovaj virus neko nekada negde predvideo, bilo da su to sve zemlje sveta koje su „još 2018. godine nabavile medicinsku opremu protiv korone“ ili da je to poznati strip Asteriks. Ovaj okvir se registruje u 6,3% analiziranih dezinformacija.

POZNATI STRIP PREDVIDEO POŠAST I dalje mislite da je korona slučajnost? (VIDEO)

AUTOR: Alo.rs/N.B. DATUM I VREME: 16.11.2020 19:53 - 16.11.2020 20:24

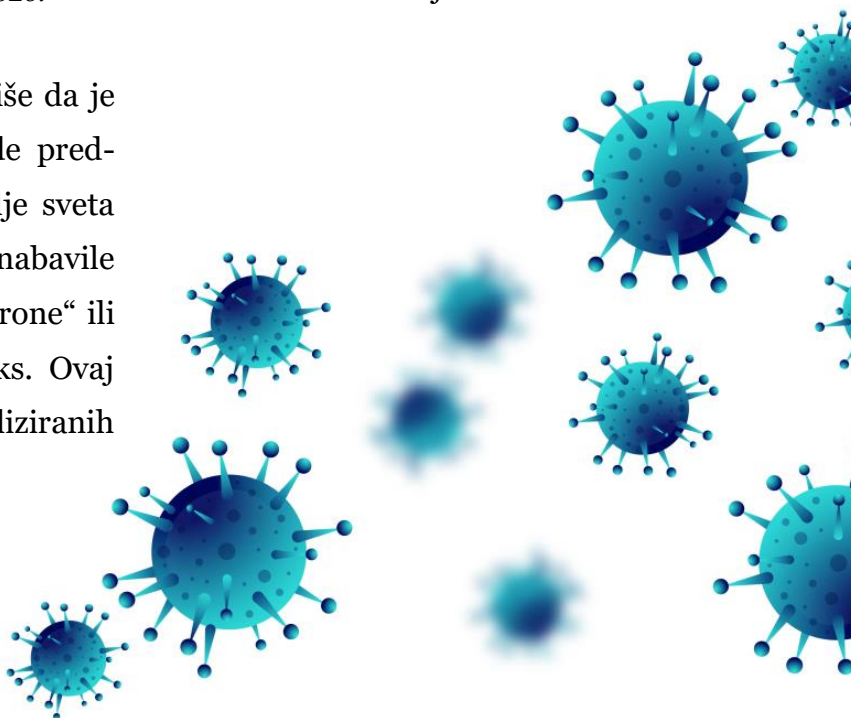
0 Komentara

Tvorci virusa ne znaju za greh

Slika 11. Alo, 16. novembar 2020.

Okvir *nada/solidarnost* obuhvata dobra dela pojedinaca i događaje koji bude nadu. Međutim, svega 3,2% dezinformacija bile su uokvirene na ovaj način. Nažalost, ispostavilo se netačnim da fudbaler Ronaldo pretvara svoje hotele u bolnice, kao i da su se labudovi, srebrne ribe i delfini vratili u kanale u Veneciji. ●

FUNKCIJA VIZUALA U DEZINFORMACIJAMA

Ove 63 analizirane medijske objave bile su opremljene sa ukupno 132 vizuala. Ukupno posmatrano, u najvećoj meri njihova funkcija bila je da ilustruju i selektivno naglašavaju neke tvrdnje iznete u dezinformacijama. (Tabela 2.).

Tabela 2. Zastupljenost pojedinačnih funkcija vizuala u dezinformacijama

Funkcija	Zastupljenost (%)
Ilustruje i selektivno naglašava	69,4%
Dokazuje	50,1%
Oponaša, daje lažni autoritet	1,6%

Pretpostavljajući njihove moguće ishode na način kako su to učinili Brennen i saradnici (Brennen, et al., 2020b), može se zaključiti da su u najvećem broju slučajeva vizuali korišćeni jednostavno da privuku pažnju na iznete tvrdnje (slika 12.) što u krajnjem ishodu može da uveća viralnost sadržaja. Vizuali koji su u našem uzorku identifikovani kao oni koji selektivno naglašavaju neke tvrdnje iznete u dezinformacijama uglavnom su oni koji kod publike mogu da izazovu snažniji emocionalni odgovor, kakav je slučaj

na primer sa fotografijom objavljenom u Vašington tajmsu (slika 1.) koja potkrepljuje tvrdnju da je predsednik Vučić izdao naređenje vojsci da puca na one koji krše obaveznu zabranu kretanja.

Slika 12. Bizlife, 13. mart, 2020

U 50,1% slučajeva vizuali imaju funkciju dokaza za iznete tvrdnje. Pri tome sami vizuali nisu lažni, odnosno njihovim sadržajem nije manipulirano. U 30,1% slučajeva radi se o vizualima koji su označeni kao nešto što zapravo nisu, kao što je to na primer slučaj sa vizualima na kojima je predstavljena pijaca u Vuhanu koja je označena kao izvor ište epidemije korona virusa (slika 13.). U svim drugim slučajevima vizuali na neki način učvršćuju verbalne dokaze kao što je to, na primer, slučaj sa vizualom koji prati dezinformaciju da je *BBC* u svojoj reportaži postavio Srbiju na drugo mesto

liste država koje su na najbolji način reagovale na početku pandemije izazvane korona virusom (slika 9.).

U našem uzorku samo jedan vizual je identifikovan kao vizual koji ima funkciju da oponaša, odnosno daje lažni autoritet informaciji koju komunicira (slika 2.). Istovremeno to je i jedini čijim je sadržajem manipulirano, odnosno koji je sam po sebi lažan. Radi se fabrikovanoj stranici dnevnog lista *Blic* koja je deljena na društvenim mrežama i predstavljena kroz okvir nadležne institucije. ●

Epidemija smrtonosnog koronavirusa po svemu sudeći je krenula sa pijace u kineskom Vuhanu.

Ono što je šokiralo svet su fotografije sa pomenute pijace Huanan koronavirusom. Iako važi za tržnicu morskih plodova, tu se mogu naći mnogi drugi proizvodi koji ljudima sa Zapada izgledaju čudno, ali i odvratno.

Vuhan pijaca, Foto: youtube

Slika 13. Alo, 30. januar 2020

DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

Analiza dezinformacija koje je identifikovao i dekonstruisao *Fake News Tragač* opravdava strahovanje Svetske zdravstvene organizacije da mnoštvo informacija kojima su izloženi ljudima otežava da nađu pouzdane izvore i smernice. Najčešće identifikovane dezinformacije tematski pokrivaju najznačajnija pitanja u krizi izazvanoj korona virusom – akcije vlada, nadležnih institucija i njihovih predstavnika (okvir *nadležne institucije*), način nastanka i upravljanja epidemijom (okvir *virulentnost*), te odgovor sistema koji obezbeđuje zdravstvenu zaštitu (okvir *medicinska efikasnost*).

Među analiziranim dezinformacijama najveći ideološki naboj imale su one koje pripadaju okviru *nadležne institucije*, podjednako snažno građenim tekstom i vizualima koji su najčešće imali funkciju da dokažu iznete tvrdnje. Međutim, na osnovu njihove analize ne može se zaključiti da se radi o dezinformacijama koje potkrepljuju

jednu idelošku struju ili političku opciju, što je očekivano s obzirom na veliki broj izvora iz kojih dolaze i tema koje pokrivaju, ali sudeći po broju medija koje su ih prenele, može se pretpostaviti da se radi o dezinformacijama koje su imale najveći doseg. Što se tiče preostalih istraživanih funkcija vizuala, u okvirima *virulentnost* i *medicinska efikasnost* vizuali mnogo češće ilustruju ili selektivno naglašavaju neke tvrdnje izrečene u dezinformacijama.

Iako vizuali imaju značajnu ulogu u dezinformacijama, oni koji su sami po sebi lažni retko se susreću. U našem uzorku dominirali su pogrešno označeni vizuali koji su najčešće dokazivali lažne tvrdnje.

Jedini identifikovani vizual čijim sadržajem je manipulisano je onaj koji je imao funkciju da oponaša lažni autoritet, odnosno poruku koju je navodno uputio predstavnik vlasti. Međutim, za razliku od nalaza iz istraživanja Brenna i saradnika (Brennen, et al., 2020b) gde su fabrikovani autoriteti bili vladine i druge relevantne institucije, u našem je slučaju to medij kojim kreator poruke legitimizuje lažnu izjavu oslanjajući se na pretpostavljenu di-

namiku autoriteta i moći između medija i politike kod nas. Dakle, vizuali (u okvirima) ne samo da reprezentuju realnost, oni je i kreiraju i komuniciraju.

Ova analiza otvara dva bitna pitanja u vezi sa dezinformacijama povezanih sa korona virusom, ali i zdravstvenim pitanjima uopšte, na koja, imajući u vidu prognoze u vezi sa trajanjem epidemije, valja brzo tražiti odgovor. To je pitanje efekata koje dezinformacije imaju, odnosno na koji način one utiču na odluke ljudi, a posebno kada se ima u vidu sve veća popularnost platformi za društveno umrežavanje koje daju prednost vizuelnim sadržajima, kao i pitanje da li vizuali imaju uticaja na percipirani kredibilitet i nivo poverenja publike u poruku •

LITERATURA

Ancker, J. S., Senathirajah, Y., Kukafka, R., & Starren, J. B. (2006). Design features of graphs in health risk communication: A systematic review. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 13(6), 608-618. <https://doi.org/10.1197/jamia.M2115>

Brennen, J. S., Simon, F., Howard, P. N., & Nielsen, R. K. (2020a). Types, sources, and claims of COVID-19 misinformation. *Reuters Institute*, 7, 3-1.

http://www.primaonline.it/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19_reuters.pdf

Brennen, J. S., Simon, F. M., & Nielsen, R. K. (2020b). Beyond (Mis) Representation: Visuals in COVID-19 Misinformation. *The International Journal of Press/Politics*, 00(0), 1-23. 10.1177/1940161220964780

Coleman, R. (2010). Framing the pictures in our heads. U: P. D'Angelo & J. A. Kuypers (ur.), *Doing news framing analysis: Empirical and theoretical perspectives* (str. 233-262). New York, NY: Routledge.

Entman, R. M. (1991). Framing US coverage of international news: Contrasts in narratives of the KAL and Iran Air incidents. *Journal of communication*, 41(4), 6-27. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1991.tb02328.x>

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. https://is.muni.cz/el/fss/jaro2017/POL510/umy/68100463/Entman_1993.pdf

Evanega, S., Lynas, M., Adams, J., Smolenyak, K., & Insights, C. G. (2020). Coronavirus misinformation: quantifying sources and themes in the COVID-19 "infodemic". *The Cornell Alliance for Science*. https://www.uncommonthought.com/mtblog/wp-content/uploads/2020/12/Evanega-et-al-Coronavirus-misinformation-submitted_07_23_20-1.pdf

Fake News Tragač (2020a, januar 31), Koronavirus i „pijaca strave“: mediji uporno šire očigledan falsifikat. Preuzeto 21. decembra 2020, sa adrese: <https://fakenews.rs/2020/01/31/koronavirus>

-i-pijaca-strave-mediji-uporno-sire-ocigledan-falsifikat/

Fake News Tragač (2020b, decembar 23), Zlatni Pinokio za „Alo“, Srebrni za „Informer“, Bronzani za „Srbiju danas“. Preuzeto 24. decembra 2020, sa adrese: <https://fakenews.rs/2020/12/23/zlatni-pinokio-za-alo-srebrni-za-informer-bronzani-za-srbiju-danas/>

Freeman, D., F. Waite, L. Rosebrock, A. Petit, C. Causier, A. East, L. Jenner, A.-L. Teale, L. Carr, S. Mulhall, E. Bold, and S. Lambe. 2020. Coronavirus Conspiracy Beliefs, Mistrust, and Compliance with Government Guidelines in England. *Psychological Medicine*. 1(13). doi:10.1017/S0033291720001890.

Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American journal of sociology*, 95(1), 1-37.

Geise, S. (2017) Visual framing. U: Rössler P (ur.) *The International Encyclopedia of Media Effects*, vol. IV. (str. 2051-2062). Malden, MA: Wiley Blackwell.

<https://doi.org/10.1002/9781118783764.wbie-me0120>

Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.

Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. New York: Harper & Row.

Gruzd, A., & Mai, P. (2020). Going viral: How a single tweet spawned a COVID-19 conspiracy theory on Twitter. *Big Data & Society*, 7(2), 2053951720938405. <https://doi.org/10.1177/2053951720938405>

Hameleers, M., Powell, T. E., Van Der Meer, T. G., & Bos, L. (2020). A Picture Paints a Thousand Lies? The Effects and Mechanisms of Multimodal Disinformation and Rebuttals Disseminated via Social Media. *Political Communication*, 37(2), 281-301. <https://doi.org/10.1080/10584609.2019.1674979>

Hertog, J. K., & McLeod, M. D. (2001). *A Multiperspectival Approach to Framing Analysis: A Field Guide*. U. S. D. Reese, O. H.

Gandy & A. E. Grant (ur.), *Framing Public Life*. (str. 141–162). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Houts, P. S., Doak, C. C., Doak, L. G., & Loscalzo, M. J. (2006). The role of pictures in improving health communication: a review of research on attention, comprehension, recall, and adherence. *Patient education and counseling*, 61(2), 173-190.

<https://doi.org/10.1016/j.pec.2005.05.004>

Islam, M. S., Sarkar, T., Khan, S. H., Kamal, A. H. M., Hasan, S. M., Kabir, A., Yeasmin, D., Islam, M.A., Chowdhury, K. I. A., Anwar, K. S., Chughtai, A. A., & Seale, H. (2020). COVID-19-related infodemic and its impact on public health: A global social media analysis. *The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 103(4), 1621-1629. <https://doi.org/10.4269/ajtmh.20-0812>

Istinomer (2020, mart 11), Nemojte da lažete, niko nije rekao da je korona najsmješniji virus. Preuzeto 21. decembra 2020, sa:

<https://www.istinomer.rs/izjava/nemojte-da-lazete-niko-nije-rekao-da-je-korona-najsmesniji-virus/>

Janjić, S., Femić, T., Nikolić, M., Subotić, I., Stjepić, D., Kosanović, S, Apostolović, M. (2020) Korona virus i infodemija u Srbiji, Novi Sad: Novosadska novinarska škola, Preuzeto sa interneta:

<https://fakenews.rs/wp-content/uploads/Korona-i-infodemija-u-Srbiji-2020.pdf>

Kleut, J., Šinković, N. (2020) "Is it possible that people are so irresponsible?": Tabloid news framing of the COVID-19 pandemic in Serbia. *Sociologija*, 62(4), 503-523.

Krstić, A., Milojević, A., & Kleut, J. (2018) Vizuelno uokvirivanje protesta Protiv diktature. *CM: Communication and Media* 13 (44), 57-92.

Lovari, A. (2020). Spreading (dis) trust: Covid-19 misinformation and government intervention in Italy. *Media and Communication*, 8(2), 458-461.

<http://dx.doi.org/10.17645/mac.v8i2.3219>

Messarlis, P., & Abraham, L. (2001). The role of images in framing news stories. U: S. D. Reese, O. H. Gandy, Jr., & A. E. Grant. *Framing public life* (str. 231-242). Malwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Ministarstvo zdravlja republike Srbije, & Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut, (2020). Koronavirus u svetu. Preuzeto 21. decembra 2020, sa adrese: <https://covid19.rs/>

Nan, X., Wang, Y., & Thier, K. (u štampi). Health misinformation. U: T. Thompson, & N. Harrington (ur.), *The Routledge Handbook of Health Communication*. Preuzeto sa interneta:

<file:///C:/Users/User/Downloads/health%20misinformation%20preprint.pdf>

Ogbodo, J. N., Onwe, E. C., Chukwu, J., Nwasum, C. J., Nwakpu, E. S., Nwankwo, S. U., Nwankwo, S. U., Nwankwo, S., Elem, S., & Ogbaeja, N. I. (2020). Communicating health crisis: a content analysis of global media framing of COVID-19. *Health Promotion Perspectives*, 10(3), 257- 269. doi: 10.34172/hpp.2020.40

Pennycook, G., McPhetres, J., Zhang, Y., Lu, G., & D. G. Rand. 2020. Fighting COVID-19 Misinformation on Social Media: Experimental Evidence for a Scalable Accuracy-Nudge Intervention. *Psychological Science* 31(7): 770-80. doi: 10.1177/0956797620939054.

Rothkopf, D. J. (2003, maj 11). When the buzz bites back. *The Washington Post*, 11, B1-B5. Preuzeto 21. decembra 2020, sa: https://moodle2.units.it/pluginfile.php/334512/mod_resource/content/1/Rothkopf%20-%20When%20the%20Buzz%20Bites%20Back.pdf

Uscinski, J. E., A. M. Enders, C. Klofstad, M. Seelig, J. Funchion, C. Everett, S. Wuchty, K. Premaratne, and M. Murthi. (2020). Why Do People Believe COVID-19 Conspiracy Theories? *Harvard Kennedy School Misinformation Review*, 1(3). doi:10.37016/mr-2020-015

Vraga, E. K., & Bode, L. (2020). Defining misinformation and understanding its bounded nature: using expertise and evidence for describing misinformation. *Political Communication*, 37(1), 136-144. <https://doi.org/10.1080/10584609.2020.1716500>

World Health Organization. (2020a). Novel Coronavirus (2019-nCoV): Situation Report, 51. Preuzeto 21. decembra 2020, sa adrese: [https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-](https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200311-sitrep-51-covid-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10)

[reports/20200311-sitrep-51-covid-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10](https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200311-sitrep-51-covid-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10)

World Health Organization. (2020b). Novel Coronavirus (2019-nCoV): Situation Report, 13. Preuzeto 21. decembra 2020, sa adrese: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf>

Redni broj	Dekonstrukcija dezinformacije objavljena na Fake News Tragač-u	Originalna objava
1	<u>Koronavirus i „pijaca strave“: mediji uporno šire očigledan falsifikat</u>	<u>Alo</u>
2	<u>Štelovanje podudarnosti: epidemije na tačno 100 godina</u>	<u>Informer</u>
3	<u>Ne, Lončar nije proglasio obolele od korone moždano mrtvim</u>	<u>Blic</u>
4	<u>Demantovana vest da Ronaldo otvara svoje hotele za obolele</u>	<u>Blic</u>
5	<u>Nije onemogućeno kretanje bez potvrde, kako javlja „tečina sestra“</u>	SMS poruka koja se širila društvenim mrežama
6	<u>Ne, tamjan ne štiti od korone</u>	<u>Alo (štampano izdanje 14.3.2020.)</u>
7	<u>Univerzitetska klinika iz Beča nije sprovela istraživanje o brufenu i koroni</u>	<u>Večernje novosti</u>
8	<u>Ne, kompanija Medikago nije napravila vakcinu protiv virusa korona</u>	<u>Biz life</u>
9	<u>Alo, NATO i korona: prepisana izjava i pogrešne slike</u>	<u>Alo (štampano izdanje 16.3.2020.)</u>
10	<u>Vučićeva poruka na Weibu i 500 miliona ljudi</u>	<u>B92</u>
11	<u>Izveštaj o krvnoj grupi A kao najugroženijoj uzeti s oprezom</u>	<u>Tanjug</u>
12	<u>Unicef nije objavio mere opreza za</u>	<u>Republika</u>

	<u>sprečavanje virusa korona</u>	
13	<u>Estrada protiv korone: kad se smute ferveks i rakija</u>	<u>Kurir, štampano izdanje 18.3.2020.</u>
14	<u>Nema potvrde da Arbidol sprečava niti leči virus korona</u>	<u>FB grupa Top Balkanska Muzika</u>
15	<u>Izmišljena izjava španske “naučnice” postala je viralna</u>	Fotografija koja se širila društvenim mrežama, dostupna u dekonstrukciji objavljenoj na FN tragač-u
16	<u>Ne, nema dokaza da su američki vojnici doneli koronu u Kinu</u>	<u>Web tribune</u>
17	<u>Ne, Informerovi podaci o “eksploziji epidemije” nisu pouzdani</u>	<u>Informer</u>
18	<u>Ne, koronavirusi nisu otporni na temperature pri kuvanju</u>	<u>Nedeljnik</u>
19	<u>Povratak otpisanih - #nijesedesilo</u>	<u>Noizz</u>
20	<u>Još medijske promocije pseudonaučnih saveta Nade Topčagić</u>	<u>Informer (štampano izdanje 21.3.2020.)</u>
21	<u>Srđan Nogo o koroni: dezinformacije i teorije zavere</u>	<u>Slavija Info TV</u>
22	<u>Laž o diverzantskom iskrcavanju 70.000 američkih vojnika u Hamburgu</u>	<u>Srbija danas</u>
23	<u>Ne, Serđo Matarela nije plakao na konferenciji zbog korone</u>	<u>Twitter</u>

24	<u>Ako su kašičica i vino sakralni, da li je i pljuvačka?</u>	RTV (televizijski prenos)
25	<u>Ruska disciplina na mimovima: nema ni lavova ni brze konferencije</u>	Crvena zvezda info
26	<u>5G i 5Grešaka Srpskog telegrafa</u>	Srbija danas
27	<u>Neprovereni, netačni i opasni saveti sa društvenih mreža</u>	Blic
28	<u>Demantovana Kurirova vest o 100 izolovanih doktora i sestara u Somboru</u>	Kurir
29	<u>Ne, nije tačno da u Valjevu nije bilo „zvaničnih potvrda“ o zaraženima</u>	Javno
30	<u>Ne, limun i soda bikarbona ne ubijaju virus korona</u>	SMS poruka koja se širila društvenim mrežama, dostupna u dekonstrukciji objavljenoj na FN tragač-u
31	<u>Ne, Kina nije proglasila kraj epidemije</u>	Sputnjik
32	<u>Vučićević objavio snimak iz Meksika (2017) kao aktuelni snimak iz Kalifornije</u>	Tviter post (dostupan u tekstu Tragača)
33	<u>Hirurg iz Bolonje za Tragač: na spornom snimku samo deo bolnice</u>	Pravda
34	<u>Novinarka Vašington tajmsa priznala grešku, Vučić nije pretio pucanjem</u>	Srbin info
35	<u>Ne, predsednik italijanskog parlamenta nije skinuo zastavu EU</u>	Alo

36	<u>Ne, Čarls Liber nije prodao virus korona</u> Kini	Informer
37	<u>Afrički scenario za koronu i neosnovani optimizam</u>	Blic
38	<u>Reciklaža straha: Spekulacija o Torlaku i Novartisus stara je 6,5 godina</u>	IN4S
39	<u>Ne, Spens zasad nije namenjen pacijentima zaraženim virusom korona</u>	Nacionalni dnevnik Pink-a, 6.4.2020.
40	<u>Ne, žrtve korone iz Njujorka neće biti sahranjivane po parkovima</u>	Kurir (štampano izdanje 8.4.2020.)
41	<u>Ne, nisu lažni respiratori već je lažna vest</u>	Srbine ustani
42	<u>„Srbija danas“ zadala Britancima ambiciozan plan</u>	Srbija danas
43	<u>Ne, SAD ne obezbeđuje pomoć u iznosu od 2,2 trilionu</u>	NI
44	<u>U Švedskoj nema masovnog čipovanja zbog koronavirusa</u>	Espresso
45	<u>Reportaža u kojoj se BBC „poklonio Srbiji“ zbog reakcije na pandemiju – ne postoji</u>	Telegraf
46	<u>Ne, broj žrtava korone u Srbiji nije „među najnižim u svetu“</u>	Predizborni video SNS-a, dostupan u dekonstrukciji objavljenoj na FN tragač-u
47	<u>Ne, Madagaskar nije prekinuo saradnju sa SZO</u>	Srbin info
48	<u>Račun za longetu predstavili kao cenu testa na koronu</u>	Direktno

49	<u>Novi Pazar nije pazario 5G bazne stanice</u>	FB objava predsednika Republikanske stranke Nikole Radulovića, dostupna u dekonstrukciji objavljenoj na FN tragač-u
50	<u>Na denverskom aerodromu nema murala koji je „1994. predvideo koronu“</u>	Novosti Magazin
51	<u>Snimak protesta iz Beča stariji od trenutnih demonstracija</u>	Top Klik
52	<u>U lažnoj objavi o Srbiji svrgnute vlast, 5G mreža i "kovid prevara"</u>	FB objava Ashiya Austin, dostupna u dekonstrukciji objavljenoj na FN tragač-u
53	<u>Istraživanje o koroni: telefonska anamneza i upitna hipoteza</u>	Telegraf
54	<u>Naučnici protiv korone: razlika između bronze i trećeg mesta</u>	RTS
55	<u>Protest u Berlinu: 15x uvećan broj</u>	Srbin info

	<u>učesnika i fotografija iz Ciriha</u>	
56	<u>Holandija nije potpuno odustala od maski</u>	Nova S
57	<u>Rojters nije ocenio da je ruska vakcina „pokazatelj nadmoći“ Moskve</u>	Nacional Online
58	<u>MMF: Srbija nije tražila finansiranje za vreme pandemije</u>	Srbin info
59	<u>Transformacija pandemije putem „Transformacije svijesti“</u>	Vaseljska
60	<u>Viralni snimak „Svetskog saveza lekara“ sadržao niz neistina</u>	Naša borba
61	<u>Strip Asteriks nije predvideo virus korona</u>	Alo
62	<u>“Zvanični” podaci i pogrešna računica</u>	Srbijadanas.net
63	<u>Bill Gejts će vam zaključati Windows ako se ne vakcinišete, ali samo u satiričnoj vesti</u>	Naša borba

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

316.774:[616.98:578.834(497.11)](035)

ЈОВОВИЋ, Јелена, 1974-

Uokvirivanje infodemije [Elektronski izvor] : uloga i funkcija vizuala u uokvirivanju dezinformacija o koroni / Jelena Jovović, Predrag Mijatović. - Novi Sad : Novosadska novinarska škola, 2021. - (Edicija Medijske reference)

Način pristupa (URL): <https://novinarska-skola.org.rs/sr/publication/uokvirivanje-infodemije/>. - Opis zasnovan na stanju na dan 11.2.2021. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Bibliografija.

ISBN 978-86-81668-16-0

1. Мijatović, Predrag, 1997-

a) Медији - Извештавање - Визуелно представљање - Пандемија - Корона вирус - Србија - Приручници

COBISS.SR-ID 31981833

www.fakenews.rs

